

πλεκτικής, είναι θαυμαστόν ἀληθῶς κατόρθωμα ὅπερ δύνανται νὰ θεωρηθῇ ὡς μοναδικὸν σχεδὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀνθρωπίνων ἐφευρέσεων. Ἡ ἀξία τοῦ Αἰ εἶναι τοσοῦτον μεγαλειτέρη καθόσον αἱ βιομηχανικαὶ τέχναι ἡμελοῦντο τότε, καὶ ὀλίγη μόνον προσοχὴ καὶ ἐνθάρρυνσις ἐδίδετο ταῖς μηχανικαῖς ἐφευρέσεσιν. Ἦν ἀγκάζετο νὰ αὐτοσχεδιάζῃ ὅπως κάλλιον ἡδύνατο, τὰ διάφορα μέρη τῆς μηχανῆς του καὶ νὰ ἐπινοῇ τρόπους ὅπως ὑπερβῇ τὰς ἀνθρωπίνους δυσκολίας. Ἀτελὴ ἦσαν τὰ ἐργαλεῖα καὶ ἀτελής ἡ ὕλη· οὐδένα καλὸν ἐργάτην εἶχε βοηθόν. Λέγεται ὅτι τὸ πρῶτον κατασκευασθὲν σχέδιον ἦτο σχεδὸν ὁλόκληρον ἐκ ξύλου, ἄνευ μολυβδίνων βαρῶν· αἱ δὲ βελόνας ἐστηρίζοντο ἐπὶ τεμαχίων ξύλου. Μεταξὺ τῶν σπουδαιοτέρων δυσκολιῶν, ὑπῆρχε καὶ ὁ σχηματισμὸς τῆς βροχίδος ἐνεκὰ τῆς ἐλλείψεως ὀμμάτων ἐν ταῖς βελόνας· ἀλλ' ὁ Αἰ κατώρθωσε νὰ τρυπήσῃ τὰς βελόνας διὰ ῥίνης. Ἐπὶ τέλους μετὰ πολλὰς δυσκολίας, ἡ μηχανὴ εὑρέθη μετὰ τριῶν ἐτῶν ἀγῶνας, εἰς κατάστασιν νὰ χρησιμεύσῃ. Ὁ πρῶτος ἐφημέριος, πλήρης ἐνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τῆς τέχνης του, ἤρχισε πλέκων περικνημίδας ἐν τῷ χωρίῳ Κάλθερτον ὅπου διέμεινεν ἔτη τινὰ διδάσκων τὴν τέχνην του τῷ ἀδελφῷ Ἰακώβῳ καὶ τίσιν φίλοις.

Ἡ μηχανὴ ἦτο τότε ἐντελεστάτη, καὶ ὁ Αἰ γνωρίζων πόσον ἐξέτιμα ἡ βασίλισσα Ἐλισάβετ τὰς πλεκτάς μεταξωτάς περικνημίδας, ἠλπιζε νὰ λάβῃ τὴν προστασίαν αὐτῆς· μετέβη ἐπομένως εἰς Λονδίνον ὅπως δείξῃ τῇ Α. Μ. τὴν ἐφευρέσιν του. Απετάθη πρῶτον πρὸς τινὰς αὐλικούς μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ λόρδος Χούνσδον ὅστις ἐδιδάχθη ἐπιτυχῶς τὴν τέχνην τοῦ Αἰ, καὶ δι' αὐτῶν κατώρθωσε τέλος νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν βασίλισσαν καὶ ἐνώπιόν της νὰ κινήσῃ τὴν μηχανήν. Ἀλλ' ἡ Ἐλισάβετ οὐδόλως ἐνθάρρυνε τὸν ἐφευρέτην, λέγουσα ὅτι δὲν δύναται νὰ προστατεύσῃ ἐφευρέσιν μέλλουσαν νὰ στερήσῃ τοσοῦτους πτωχοὺς τῶν ὠφελειῶν τῆς διὰ χειρὸς ἐργασίας. Μὴ δυνάμενος νὰ εὕρῃ ἑτέρους προστάτας καὶ ἀγανακτῶν κατὰ τῆς ἀδιαφορίας τῶν ἰσχυρῶν τῆς Ἀγγλίας, ὁ Αἰ ἐδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ σοφοῦ ὑπουργοῦ τοῦ Εἰρρῖκου IV, τοῦ Σουλλὺ, νὰ μεταβῇ εἰς Ρουέν, ὅπερ ἦτο τότε ἐν τῶν μεγαλειτέρων βιομηχανικῶν κέντρων τῆς Γαλλίας, ἵνα μορφώσῃ τοὺς ἐργάτας τῆς πόλεως ταύτης εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν χρῆσιν τῶν πλεκτικῶν μηχανῶν. Λαβὼν δὲ μετ' αὐτοῦ ἑπτὰ ἐργάτας, τὸν ἀδελφὸν καὶ τὰς μηχανάς, ἀνεχώρησεν εἰς Γαλλίαν κατὰ τὸ 1605. Εἰς Ρουέν ἔλαβε φιλικωτάτην ὑποδοχὴν καὶ ταχέως ἱδρυσεν σπουδαῖον κατάστημα, ἔχων ἐννέα μηχανάς εἰς κίνησιν, ὅτε δυστυχῶς καὶ πάλιν ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ κακὴ μοῖρα. Ὁ Εἰρρῖκος IV, ὅστις εἶχεν ὑποσχεθῇ νὰ προστατεύσῃ, νὰ ἀνταμείψῃ καὶ νὰ ἐξευ-

γενίσῃ τὸν Αἰ, ἐφρονεύθη ὑπὸ τοῦ φανατικοῦ Ραββιλάκ· ἡ δὲ προστασία καὶ ἡ ἐνθάρρυνσις ἣν εἶχε λάβῃ ὁ Αἰ, ἐπαυσαν αὐθωρεῖ. Μετέβη ὅμως εἰς Παρισίους ἵνα ἀπαιτήσῃ τὰ ὀφειλόμενα παρὰ τῆς αὐλῆς, ἀλλὰ ξένος ὢν καὶ διαμαρτυρόμενος οὐδὲ ἠκούσθη. Ἀρρώστησας ἐκ τῆς λύπης καὶ τῆς ταλαιπωρίας, ὁ διακεκριμένος ἐφευρέτης ἀπέθανε μετ' ὀλίγον εἰς Παρισίους ἐν καταστάσει ἐντελοῦς πενίας.

Ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ Αἰ κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ ἐκ Γαλλίας μετὰ τῶν ἑπτὰ ἐργατῶν καὶ τῶν μηχανῶν, ἐκτός δὲ αἵτινες ἔμειναν εἰς Ρουέν. Ἀφ' οὗ ἐπέστρεψεν ὁ Ἰακώβος Αἰ εἰς Νοττιγγχαμσάιρ ἠνώθη μετὰ μυλωθροῦ τινὸς ὀνομαζομένου Ἄστον, ὅστις εἶχε μάθῃ τὴν τέχνην τῆς διὰ τῶν μηχανῶν πλεκτικῆς παρ' αὐτοῦ τοῦ ἐφευρετοῦ πρὶν ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἀγγλίας.

(Ἀκολουθεῖ.)

Ἡ ΕΒΡΑΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ.

Πρὸς λιθόνοτον τῆς πόλεως Κερκύρας τὸ μέρος, τὸ συνορίζον μὲν μετὰ τῶν ἀρχαίων καὶ πτώσιν ἀπειλούντων ἐνετικῶν ὀχυρωμάτων, ἃ τινὰ κεῖνται παρὰ τῇ βασιλικῇ πόλῃ καὶ τῇ ὁδῷ Σχυλεμβουργίου, διῆκον δὲ μέχρι τῆς ὁδοῦ Παλαιολόγου ἐν αὐτῇ μακρᾷ ἀποστάσει τῆς ἐν Σπηλαίᾳ, πόλης, ἀποτελεῖ τὴν καλουμένην *εβραϊκὴν συνοικίαν*, ἐν ᾗ ἀπὸ δύο ἡδὴ αἰώνων συνοικοῦσιν οἱ ἐν Κερκύρᾳ πρεσβεύοντες τὸ ἰουδαϊκὸν θρήσκευμα. Ἡ συνοικία αὕτη, τὸ πεμπτημόριον οὗσα τῆς ὅλης πόλεως Κερκύρας, ἔχει πληθυσμὸν πεντακισχιλίων ἀνθρώπων, οἵτινες, μόλις καὶ μετὰ βίας χωροῦντες ἐν τῷ πρῶτῳ ὠρισμένῳ αὐτοῖς πρὸς κατοικίαν χώρῳ, ἐκτείνονται ὁσημέραι εἰς τὰς γειτονεουσας συνοικίας. Ἡ ὄψις τῶν πολυοράφων, πεπυκνωμένων καὶ ἀρχαϊκῶν οἰκιῶν, αἱ μακρὰ καὶ στεναὶ ὁδοί, διασταυρούμεναι ὑπὸ στενωτέρων ἄλλων, ἐν αἷς ὁ ἀὴρ εἰσπνέεται βαρὺς καὶ νοσώδης, ἡ ξενοπρεπὴς τῶν κατοίκων μορφή, καὶ μάλιστα τῶν γυναικῶν, ὧν αἱ μὲν μικρόσωμοι, μελάγχρους καὶ ἐλίκωπες ἀναπολοῦσι τὰς φλογεράς ἄμμους τῆς ἐρήμου, ἐν ᾗ διέτριψαν οἱ πατέρες αὐτῶν, αἱ δὲ λευκαὶ, σφηκώδεις καὶ ὑγρόφθαλμοι μαρτυροῦσιν εὐγενεστέραν καταγωγὴν καὶ ἀβροτέραν διαίταν, ἡ παράδοξος τῶν κατοίκων γλῶσσα, ἥς ποιοῦνται χρῆσιν πρὸς ἀλλήλους διαλεγόμενοι, διεγείρουσιν ἐξ ἀνάγκης τὴν περιέργειαν τῶν ἐπισκεπτομένων τὴν συνοικίαν ταύτην, οἵτινες ἀποροῦντες ἐρωτῶσι, πῶς εὑρέθη τῶν ξένων τούτων ἡ ὁμάς ἐν τῷ μέσῳ χώρῳ ἐλληνικῆς, πότε καὶ πόθεν ἦλθον, τίς ἡ διά-

λεκτος αὐτῶν, τίνες αἱ τύχαι τῶν δυσμοίρων τούτων ἀνθρώπων, οἵτινες φέρουσιν ἐτι τὰ ἴχνη προγενεστέρας ταπεινώσεως καὶ ἀνισότητος, ἥτις ἤρθη μόλις ἐπ' ἐσχάτων.

Τῶν ἀποριῶν τούτων ἡ ἐπίλυσις ὅσον σπουδαία καὶ περίεργος, τοσοῦτον εἶναι καὶ δυσχερής· ὅθεν εὐδὲν τὸ παράδοξον εἶναι περὶ τῶν ἐν Κερκύρα Ἑβραίων πολλὰ καὶ ψευδῆ οὐ μόνον ἐβρέθησαν καὶ ἐγράφησαν, ἀλλὰ, τοῦθ' ὅπερ χεῖρον, καὶ ἐπιστεῦθησαν καὶ ἐπανελήφθησαν. Τὰ στενὰ τῆς παρούσης πραγματείας ὅρια δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν λεπτολόγον ἐξέτασιν καὶ τὸν αὐστηρὸν ἐλεγχον τῶν ἐσφαλμένων περὶ Ἑβραίων δοθησῶν πληροφοριῶν, ἀλλ' ἡ ἀναίρεσις μιᾶς καὶ μόνης ἐκ τῶν πολλῶν περὶ Ἑβραίων ἡμαρτημένων βεβαιώσεων θέλει ἀρκέσει ὅπως ἀποδείξῃ, ἐπὶ τίνων σφαλερῶν βάσεων οἰκοδομοῦσιν τινες τῶν ἀξιούντων νὰ συγγράψωσι σπουδαίαν διήθεν ἱστορίαν. Διεξερχόμενοι πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου γαλλικὸν περιοδικὸν ἐν Παρίσις ὑπὸ Ἑβραίων ἐκδιδόμενον, οὐ τινος τὸ ὄνομα οὔτε διὰ μνήμης ἔχομεν οὗτ' ἐφροντίσαμεν νὰ σημειώσωμεν, ἐνετόχομεν καὶ ἱστορικῇ τινι διατριβῇ, ἐν ᾗ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐγένετο λόγος περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐν Ἑπτανήσῳ Ἑβραίων ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας. Ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ ὁ ἀγαθὸς ἀρθογράφος ἀνέφερε μετὰ τινος ἐθνικῆς φιλαυτίας τὴν ἐπὶ Ῥωμαίων μεγάλην τῶν Ἑβραίων πληθύν ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Ἰονίου καὶ ἔχαιρε διηγούμενος τὰ ἐξαιρετικὰ προνόμια ἅτινα παρεχώρησεν αὐτοῖς Μάρκος ὁ Ἀγρίππας, χαριζόμενος τῷ φίλῳ καὶ ξένῳ αὐτοῦ Ἡρώδῃ· εἰς ἀπόδειξιν δὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων παρέπεμπεν εἰς συγγραφεῖα γνωστὸν καὶ ἀξιόπιστον, εἰς τὸν ἐπίσης Ἑβραῖον Φλάβιον τὸν Ἰώσηπον ¹⁾. Ἀπορήσαντες τίνι ποτὲ τρόπῳ μαρτυρία τοσοῦτον σπουδαία, ἐξ ἧς ἀπεδεικνύετο ὅτι ὁ εἰς Κέρκυραν τῶν Ἑβραίων ἀποικισμὸς ἀνέρχεται εἰς χρόνους ἀρχαιοτάτους, διέφυγε τὴν προσοχὴν τῶν ἐμβριθῶς μέχρι τοῦδε ἀσχοληθέντων καὶ συγγραψάντων τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑπτανήσου, ἀνεζητήσαμεν, ὡς εἶκος, ἐν τῇ *Ἰουδαϊκῇ Ἀρχαιολογίᾳ* τοῦ Φλαβίου τὸ ὑπὸ τοῦ ἀρθογράφου ὑποδεικνύμενον χωρίον, ἀλλ' ἀνθρᾶκες ὁ θησαυρὸς, διότι ναὶ μὲν ὁ Φλάβιος ποιεῖται αὐτόθι μνείαν περὶ Ἑβραίων καὶ περὶ προνομίων αὐτοῖς παραχωρηθέντων, ἀλλ' οἱ Ἑβραῖοι, οἱ ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ ἐκείνου μνημονευόμενοί εἰσιν οὐχὶ οἱ κατοικοῦντες τὰς νήσους τοῦ Ἰονίου, ἀλλ' οἱ κατοικοῦντες τὴν *Ἰωνίαν* τῆς μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ παρνόησις τοῦ ἐλληνικοῦ κειμένου εἶναι τοσοῦτον καταφανής, τὸ γεωγραφικὸν ἀμάρτημα τοσοῦτον πρόδηλον, ὥστε ἡ βεβαιοσύνη τοῦ ἀγαθοῦ Ἰσραηλίου ἀνίσχυρος οὔσα, ἀφ' ἐκυτῆς καταρρέει· καὶ ὅμως εὐρέθησαν εὐπιστοὶ τινες ἄνδρες,

¹⁾ Ἀρχαιολ. Β. Ις'. Κ. Β.

οἵτινες ἐλάλησαν περὶ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Ἑβραίων ἐν Ἑπτανήσῳ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν χρόνων ὡς περὶ βεβαίου γεγονότος, καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀπέδωκαν τὰ δικαιώματα καὶ προνόμια, ὧν μνεία γίνεται ἐν τοῖς ἐγγράφοις τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος.

Ὅτι ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτάτων οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος κατοικισμένοι, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. Ὅτι ὅμως ὁ εἰς Κέρκυραν ἀποικισμὸς αὐτῶν δὲν εἶναι προγενέστερος τῆς ΙΒ' ἑκατονταετηρίδος ἔχομεν περὶ τούτου μαρτυρίαν βεβαίαν καὶ ἀναμφίλεκτον. Ὁ Ῥαββῖνος Βενιαμὲν ὁ ἐκ Τουδέλης τῆς Ἰσπανίας, ὅστις μετέβη κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἵνα ἐπισκεφθῇ τὰς διαφόρους ἐκεῖ ὑπαρχούσας συναγωγὰς καὶ ἐξετάσῃ τὴν κατάστασιν τῶν ἑαυτοῦ ὁμοθρήσκων, διηγεῖται ὅτι εὗρε μέγα πλῆθος Ἑβραίων ἐν Ἑλλάδι. Ὁ δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐπισκεφθεὶς ὡσαύτως τὴν Ἑλλάδα Ῥαββῖνος Παταχίας ἐκ Regensburg βεβαιεῖ ὅτι τοσαῦτα ἦσαν αἱ Ἰουδαϊκαὶ κοινότητες ἐν τῇ χώρᾳ, ὥστε ὁλόκληρος ἡ Παλαιστίνη δὲν ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ ἅπαντας τοὺς ἐν Ἑλλάδι κατοικοῦντας Ἑβραίους ¹⁾. Καὶ ὅμως ἐν ᾧ ὁ Βενιαμὲν εὗρεν ἐν Ἀρτῇ μὲν ἑκατὸν Ἑβραίους, ἐν Πάτραις δὲ πεντήκοντα, ἐν Ναυπάκτῳ ἑκατὸν, ἐν Κρίσση διακοσίους, ζῶντας ἀπὸ τῆς γεωργίας, ἐν Κορίνθῳ περὶ τοὺς τριακοσίους, ἐν Θήβαις δισχιλίους, οἵτινες ἦσαν οἱ κάλλιστοι τῆς Ἑλλάδος μεταξουργοὶ καὶ πορφυροβάφοι, ἐν Εὐβοίᾳ διακοσίους, ὁ αὐτὸς περιηγητὴς δὲν εὗρεν ἐν Κερκύρᾳ εἰμὴ ἓνα καὶ μόνον ὄνοματι Ἰωσήφ ²⁾. Ὅτε ὁ Βενιαμὲν ἐπισκέφθη τὴν Κέρκυραν, ἡ νῆσος εἰσέτι διετέλει ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας, Ρογερίου, ὅστις ἐμελλε μετ' αὐτὸν νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὸν νόμιμον αὐτοκράτορα Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλ' ἐν τῇ ἐπομένῃ ἑκατονταετηρίδι, ὅτε τῆς νήσου τὴν κατοχὴν ἔλαβον οἱ Ἀνδηγαυοὶ βασιλεῖς, οἱ Ἑβραῖοι φαίνονται ἐν Κερκύρᾳ πολυάριθμοι. Ἐὰν ἤλθον οὗτοι ἐκ τῆς Ἀνατολῆς ἢ τῆς Δύσεως, ἀγνοοῦμεν. Πιθανωτέρα ὅμως φαίνεται ἡ ἐξ Ἀνατολῆς καταγωγὴ αὐτῶν, μεταβάντων εἰς Κέρκυραν κατ' ὀλίγον εἴτε χάριν ἐμπορίας, εἴτε πρὸς ἀποφυγὴν δεινότερων καταδιώξεων. Ἡ δ' ἐξ Ἀνατολῆς προέλευσις τῶν πρώτων εἰς Κέρκυραν ἀποικισάντων Ἑβραίων εἰκάζεται ἐκ τε τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, ἣν καὶ μόνην ἐλάλουν οἱ ἀρχαιοτάτοι τῶν ἐν Κερκύρᾳ Ἑβραίων, καὶ ἐκ τῆς ἐλληνικῆς καλουμένης συναγωγῆς, ἥτις καὶ ἀρχαιότερα θεωρεῖται καὶ περιλαμβάνει τὰς ἀρχαιοτέρας Ἑβραϊκὰς οἰκογενεάς.

¹⁾ Ersch und Gruber: Allgem. Enc. T. 88, σ. 164.

²⁾ Asher: The itinerary of Rabbi Benjamin of Tudela. London, 1840. Τόμ. α', σελ. 15. Tafel: De Thesaalonica ejusque agro, σ. 467—520.

Ἡ ἐν Κερκύρᾳ κατάστασις τῶν Ἑβραίων ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς τῶν Ἀνδραγαυῶν κυριαρχίας, τουτέστιν ἀπὸ τῆς ΙΓ' μέχρι τῆς ΙΔ' ἐκατονταετηρίδος, ἦτο μὲν οἰκτρὰ καὶ ἀξιοδύκνυτος, οὐχὶ ὁμῶς καὶ τοσοῦτον, ὅσον ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ, ὅπου ἡ μισαλλοδοξία κορυφωθείσα ἐπέβαλεν εἰς τοὺς ταλαιπώρους Ἑβραίους ποινὰς ὑπερβάσας κατὰ τὴν ὁμότητα καὶ αὐτὰ τὰ ὑπὸ τῶν τυράννων τῆς Ρώμης ἐπιβληθέντα ποτὲ τοῖς χριστιανοῖς φοβερά μαρτύρια. Ἐν ἀδικαλείπτῳ μὲν φόβῳ διατελοῦντες, ἀλλὰ καὶ περισκεπτοὶ ὄντες οἱ Ἑβραῖοι τῆς Κερκύρας ἐφρόντιζον νὰ λαμβάνωσι παρὰ τῶν ἐκάστοτε δυναστῶν τῆς νήσου πρνομιακὰ διπλώματα ἵνα καὶ ἐν μέρει μετριάσωσι τὰς ἀείποτε κατ' αὐτῶν ἐνεργουμένας βιαιοπραγίας καὶ περιφρουρήσωσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ μειζόνων ἐτι κινδύνων. Τοιαῦτα ὑπὲρ τῶν Ἑβραίων διατάγματα ἐξέδωκαν οὐκ ὀλίγοι οἱ Ταραντῖνοι ἡγεμόνες, διότι Φίλιππος ὁ ἐκ Τάραντος, αὐθέντης Κερκύρας, καὶ αὐτὸς ἰδίᾳ, καὶ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς συζύγου Αἰκατερίνης ἐπιτίτλου αὐτοκρατορίας Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ οἴκτου πρὸς τοὺς ἐν Κερκύρᾳ Ἑβραίους ἔγραψεν αὐστηρὰ διατάγματα ὅπως ἀνακουφίσῃ τὰς ἀφορήτους αὐτῶν ταλαιπωρίας. Βραδύτερον δὲ Ροβέρτος ὁ ἐκ Τάραντος, πρωτότοκος τοῦ Φιλίππου υἱός, καὶ ἡ τοῦ Ροβέρτου χήρα Μαρία, ἀσκήσασα ἐν Κερκύρᾳ ἐξουσίαν τινὰ κατὰ τὰ πρῶτα τῆς χηρείας αὐτῆς ἔτη, ἐπεκύρωσαν τὰ τοῦ Φιλίππου ὑπὲρ τῶν Ἑβραίων διατάγματα. Καὶ πάλιν ὁ τοῦ Ροβέρτου διάδοχος καὶ ἀδελφός, Φίλιππος καὶ οὗτος ὁμωνύμως τῷ πατρὶ καλούμενος, ἐπανειλημμένως προσεπάθησεν, ἀλλ' ἴσως πάντοτε εἰς μάτην, νὰ διαφυλάξῃ τοὺς Ἑβραίους ἀπὸ τῶν συνεχῶν ἐπηρεῶν. Τέλος δὲ Ἰωάννα ἡ ἐξ Ἀνδραγαυῶν ἐξέδωκε καὶ αὐτὴ αὐστηρότατα διατάγματα πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ταλαιπωρουμένων Ἑβραίων, οὗς καλεῖ πολίτας τῆς νήσου ¹⁾. Τὰ πρνομιακὰ ταῦτα ἔγγραφα ἐσώζοντο ἄλλοτε ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς συναγωγῆς, ἀλλ' εἰς ἡμετέραν γνῶσιν περιήλθεν ἐν μόνον, καὶ τοῦτο ἐν ἀρχαίᾳ ἰταλικῇ μεταφράσει, ἐκδοθὲν τῷ 1365 καὶ ἀποσταλὲν πρὸς Νικόλαον τὸν τοῦ Δονάτου, διοικητὴν Κερκύρας καὶ τοποτηρητὴν τῆς *Ιουδαϊκῆς* ἐν τῇ πόλει (*Vicario della Giudaica nostra di essa città di Corfù*) ²⁾. Ἐκ τοῦ ἔγγραφου τούτου φαίνεται ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν ἀνέκαθεν ἀπκλαγγμένοι καὶ ἐλευθεροὶ βαρῶν, συνεισφορῶν καὶ ἄλλων παντοίων ὑποχρεώσεων, ἐξαιρουμένου τοῦ φόρου τοῦ τελουμένου εἰς τὸν φωτισμὸν τῆς πόλεως Κερκύρας. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν παρελθόντα χρόνον ἔπαθον πολλὰς καὶ σωματικὰς καὶ χρηματικὰς ζημίας, ἐφοβοῦντο δὲ μήπως πάθωσιν ἄλλας τοιαύτας καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἐπεκαλέ-

σθησαν τὴν βοήθειαν τῆς Μαρίας, ἥτις ἐπεκύρωσεν τὰ πρῶτα αὐτοῖς παρχωρηθέντα πρνομια καὶ ἐκέλευσε τὸν διοικητὴν τῆς νήσου νὰ τηρῇ ἀπαρσαλεύτως αὐτὰ, καὶ μήτε αὐτὸς νὰ ἐκδιάζῃ, μήτε εἰς ἄλλους νὰ ἐπιτρέπῃ νὰ ἐκδιάζωσι τοὺς Ἑβραίους, μηδὲ νὰ κακοποιῇ αὐτοὺς εἰς τε τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα, ὥς ἔπραττον τοῦ Δονάτου οἱ προκάτοχοι, οἵτινες ἠνάγκαζον τοὺς Ἑβραίους εἰς τὴν ἀποβολὴν ἢ ἀποκοπὴν μέλους τινὸς τοῦ σώματος, ἀφῆρουν αὐτοὺς τὰς κλῖνας, τὰ ἐπιπλα καὶ τὰ ζῶα, ἐκώλυον αὐτοὺς νὰ ἐορτάσωσι τὴν ἡμέραν τῶν σκεβάτων, καὶ ἄλλας μυρίας ταύτας ἐξετέλουν κατ' αὐτῶν βιαιοπραγίως ³⁾. Ἀλλὰ περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΔ' ἐκατονταετηρίδος ἡ κυριαρχία τῶν Ἀνδραγαυῶν ἐν Κερκύρᾳ ἔμελλε νὰ ἐκλείψῃ. Οἱ Ἐνετοὶ, πρὸ πολλοῦ ἤδη ἐποφθαλμιῶντες πρὸς τὴν Κέρκυραν, ἥς ἀντεποιούντο δυνάμει τῆς συννομολογηθείσης ἐπὶ ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως συνθήκης, κατώρθωσαν νὰ λάβωσι τῆς νήσου τὴν κατοχὴν ἐν ἔτει 1387 τῇ ἐκουσίᾳ παραδόσει τῶν κατοίκων, οἵτινες, ἀνάγκην ἔχοντες ἰσχυρᾶς προστασίας, ἐπεμψαν πληρεξουσίου εἰς Ἐνετίαν ἵνα δηλώσωσιν ὅτι ἐπεθύμουν νὰ ὑποβληθῶσιν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς μεγαλοδυνάμου καὶ θαλασσοκράτορος ἐκείνης πολιτείας. Ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς γενομένης ὑπὸ τῶν Κερκυραίων ἐκουσίας ταύτης παραδόσεως εἰς τοὺς Ἐνετοὺς, οἱ Ἑβραῖοι οὐ μόνον ἀνεγνωρίζοντο ὡς πολῖται τῆς νήσου καὶ ἀπετέλουν, ὡς λέγουσιν, ἴδιον πολιτικὸν σῶμα, ἀλλὰ καὶ οὐκ ὀλίγον βεβαίως ἠδύναντο ἐν τῇ νήσῳ, διότι, ἐκ τῶν ἐξ τότε πεμφθέντων εἰς Ἐνετίαν πρεσβευτῶν ὁ εἰς ἦτο Ἑβραῖος, Δαβὶδ ὁ Σέμος, ἐξ ἐπισήμου Ἑβραϊκοῦ οἴκου μέχρι τοῦ νῦν σωζομένου ἐν Κερκύρᾳ. Τοῦ Ἑβραίου τούτου ἡ ἀποστολὴ οὐδεμίαν ἐπιδέχεται ἀναντίρρησην ὡς μαρτυρουμένη ἐξ ἐπισήμων τῆς Ἐνετίας ἐγγράφων ⁴⁾, ἀλλ' ὁμῶς Ἀνδρέας ὁ Μαρμαρᾶς, εὐπατρίδης Κερκυραῖος, κατὰ τὸν 15' αἰῶνα καὶ γνωστὸς γενόμενος διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἰταλιστὶ συγγραφείσαν ἱστορίαν τῆς Κερκύρας ἀπὸ τῶν μυθικῶν χρόνων, φερόμενος ὑπὸ μίσους ἀσπόνδου κατὰ τῶν Ἑβραίων, καθ' ὧν λάβρος ἐπιτίθεται πολλαχοῦ τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ, καὶ τοὶ ἀναφέρων τῶν λοιπῶν πρέσβων τὰ ὀνόματα, παρσιωπᾶ παντάπασιν τὸ τοῦ Ἑβραίου πρεσβευτοῦ. Καὶ οὐδὲν τὸ παράδοξον ἐὰν ἐπραξέτοῦτο ὁ φληνάφος Μαρμαρᾶς, ὅς τις τοῦ μυθοπλαστοῦ ἐζήλωσε μᾶλλον τὸ ὄνομα ἢ τὸ τοῦ ἱστορικοῦ, ἀλλὰ καὶ Ἀντώνιος ὁ Ροδόσταμος, ποιητὴς καὶ φιλολόγος Κερκυραῖος, τελευτήσας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος καὶ καταλιπὼν ἀνέκδοτον ἱστορίαν τῆς Κερκύρας οὐχὶ λόγου ἀναξίαν, ἀναφέρει

¹⁾ Delle cose Corcimeri. Vol. I. Γ, 443, 447, 449, 470.

²⁾ Stampa dell'Università degli Ebrei di Corfù.

³⁾ B a c h o n: Nouvel. Rech. T. Α', σ. 408.

⁴⁾ Commemoriali VIII, σ. 122.

μὲν τοῦ Σέμου τὴν ἀποστολὴν ὡς ἐκ παραδόσεως λεγομένην, ἀλλ' ὑπὸ φυλετικῶν προλήψεων παρασυρόμενος ἀπορρίπτει αὐτὴν ὡς πίστει ἀναξίαν ¹⁾. Ἰσως δὲ τῇ μεσιτείᾳ τοῦ μέγα ἔχοντος ἀξίωμα Δαβὶδ τοῦ Σέμου, ὅστις βεβαίως ἐκῆδετο περὶ τῶν ἰδίων ὁμοθρήσκων, ἢ Σύγκλητος τῆς Ἑνετίας μικρὸν μετὰ τὴν γενομένην παράδοσιν, ὃ ἐστὶ τῇ 22 Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1387, ἐξέδωκε θέσπισμα, ἐν ᾧ ὁμολογοῦσα ὅτι ἐπὶ πολλῶν περιστάσεων ἢ ἐν τε τῇ πόλει καὶ τῇ νήσῳ διαμονὴ τῶν Ἑβραίων ἀνεδείχθη λυσitteλής, εὐλογον ἔκρινε νὰ συναινέσῃ εἰς τὰς αἰτήσεις δύο ἐκ Κερκύρας Ἑβραίων, πεμφθέντων ὑπὸ τῶν ἰδίων ὁμοθρήσκων, καὶ, διακαῶς ἐπιποθοῦσα νὰ ζώσιν οἱ Ἑβραῖοι ἡσύχως καὶ ἀσφαλῶς ἐν Κερκύρᾳ ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς δουρικῆς ἀρχῆς, ἐπεκύρωσεν αὐτοῖς πάντα τὰρχαῖα προνόμια καὶ τὰς ἀτελείας, ὧν ἀπήλαυον, τουτέστι νὰ μὴ ἀναγκάζωνται ὑπὸ τῶν ἐκαστοτε κυβερνητῶν καὶ ἀρχόντων νὰ ἐμφανίζωνται εἰς τὰ δικαστήρια ἐν ἱεραῖς ἡμέραις ἄνευ καταπειγούσης ἀνάγκης· νὰ μὴ ὑποβάλλωνται εἰς συνεισφοράς βαρυτέρας τῶν λοιπῶν πολιτῶν· νὰ μὴ ἐπιβαρύνωνται δι' ἐξαναγκαστικῶν δανείων, καὶ τέλος νὰ ᾧσι καθόλου ἰσοτελεῖς πρὸς τοὺς λοιποὺς κατοίκους τῆς πόλεως καὶ τῆς νήσου. Ὅτι δὲ τῆς Ἑνετίας ἡ πολιτεία ἰδίαν πρόνοιαν ἐλάμβανε περὶ τῶν ἐν Κερκύρᾳ Ἑβραίων καὶ φιλανθρώπως αὐτοῖς προσεφέρετο, ἐναργῶς δηλοῦται ἐκ τε πολλῶν ἄλλων καὶ ἐκ τῆς ἐπομένης μάλιστα περιστάσεως. Μετὰ τὴν λαμπρὰν ἐν Ναυπάκτῳ νίκην τῶν Χριστιανῶν κατὰ τῶν Τούρκων συμβᾶσαν ἐν ἔτει 1571, θέλουσα ἡ ἑνετικὴ πολιτεία νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἰδίαν εὐσέβειαν καὶ εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν τῆς νίκης δοτῆρα Ἰησοῦν Χριστόν, οὐδὲν ἄλλο μέσον εὑρεν εὐπρόσδεκτον αὐτῷ εἰμὴ τὴν ἐκ παντὸς τοῦ ἑνετικοῦ κράτους ἀποκομπὴν τῶν Ἑβραίων· εἰς τὴν ἀδικον ὕμῳ καὶ ἀπάνθρωπον ταύτην προγραφὴν δὲν συμπεριελήφθησαν καὶ οἱ Ἑβραῖοι τῆς Κερκύρας. Ἡ ἀνωτέρω ὁμολογία τῆς Συγκλήτου τῆς Ἑνετίας, ὅτι τῶν Ἑβραίων ἡ κοινότης ἀπέβαινεν ὠφέλιμος τῇ τε νήσῳ καὶ τῇ πόλει τῆς Κερκύρας δὲν ἦτο σφαλερὰ. Δραστήριοι καὶ φιλόπονοι ὄντες ἐκ φύσεως οἱ πολλοὶ τῶν Ἑβραίων ὑπέβαλλον ἐαυτοὺς εἰς ἐργασίας καὶ μετῴχοντο τέχνας βαναύσους μὲν καὶ ποταπάς, ἀλλὰ χρησιμωτάτας, ἃς οἱ λοιποὶ τῶν κατοίκων περιφρόνουν. Οἱ ἐπιφανεστέραι δὲ αὐτῶν εἰς τὴν ἐμπορίαν ἐπιδιδόμενοι, κατώρθωσαν νὰ συγκεντρώσωσιν εἰς ἑαυτοὺς πάσας σχεδὸν τὰς ἐν τῇ νήσῳ ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, καὶ οὕτως ἀπέκτυσαν δύναν μὲν καὶ πλοῦτον οὐχὶ εὐκαταφρόνητον, θν οὐχὶ

σπανίως μετεχειρίζοντο ἐπ' ὠφελείᾳ καὶ ἀγαθῇ τῆς πόλεως.

Ὅπόσον οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν λυσitteλεῖς ἐν Κερκύρᾳ ἀποδεικνύεται ἐξ ἀναριθμήτου πλήθους ἐγγράφων μέχρις ἡμῶν περιελθόντων τῶν κατὰ καιροῦς Ἑνετῶν *Προνοητῶν* (*Proveditori*). Ὅσάκις τις ἐκ τούτων ἐμελλε νὰ καταθέσῃ τὴν ἀρχὴν καὶ ν' ἀπέλθῃ τῆς νήσου, οἱ Ἑβραῖοι ἔσπευδον νὰ λάθωσι παρ' αὐτῶν ἐγγράφους μαρτυρίας ἀσαλεύτου πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὴν ἑνετικὴν πολιτείαν ἵνα ἔχωσιν αὐτὰς ὡς συστάσεις πρὸς τοὺς νέους πεμπομένους *Προνοητάς*. Ἐὰν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν εἰς τοιαῦτα πιττοποιητικά, οἱ Ἑβραῖοι διετέλεσαν ἐν Κερκύρᾳ πιστότατοι καὶ λίαν ἀφωσιωμένοι ὑπήκοοι, ὠφελήσαντες παντοιοτρόπως τὰ κοινὰ τῆς πατρίδος συμφέροντα ἐν καιρῷ ἐνδείας καὶ κινδύνου διὰ τε συνεισφορῶν καὶ δανείων μεγάλων χρηματικῶν ποσοτήτων, καὶ διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν ζωῆς. Ἐν ἔτει 1586 ὁ τῆς Κερκύρας *Βάσιλος* Ἰερώνυμος Καπέλλας πιστοποιεῖ ὅτι οἱ συναδικοὶ τῆς ἑβραϊκῆς κοινότητος ἔδειξαν μεγίστην προθυμίαν ἐν τῇ γενομένῃ συνεισφορᾷ πρὸς κατασκευὴν τῶν δύο ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως κατασκευασθεῖσων δεξαμενῶν. Ἐξ ἴσου δ' ἐφάνησαν πρόθυμοι ἐν τε τῇ κατασκευῇ τῶν νέων καὶ ἐν τῇ ἐπανορθώσει τῶν ἀρχαίων τειχῶν, καὶ ἐν ἄλλαις παντοίαις ἀνάγκαις. Ἐπὶ τοῦ μακροῦ καὶ διὰ τοὺς χριστιανοὺς ὀλεθρίου πολέμου τῆς Κρήτης οἱ Ἑβραῖοι ἐλευθερίως ἐχορήγουν πάντα τὰ ἐπιτήδεια πρὸς χρῆσιν καὶ ἀνακούφισιν τῶν εἰς Κέρκυραν μετακομιζομένων τραυματιῶν, καὶ ἴσον ζῆλον ἔδειξαν κατὰ τὸν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεμον. Κατὰ δὲ τὴν γενομένην ἐν ἔτει 1716 περιβόητον πολιορκίαν τῆς Κερκύρας τοσοῦτον ἀνδρείως καὶ εὐτόλμως ἠγωνίσθησαν πρὸς τοὺς κοινούς πολεμίους, εἰς τοσοῦτους κινδύνους ἐξετέθησαν πρὸς κοινὴν ὑπεράσπισιν, μὴ φειδόμενοι τῆς ζωῆς, τῆς περιουσίας καὶ τῶν τέκνων, ὥστε ὁ περικλεὲς στρατάρχης τῆς Ἑνετίας κόμης Σχυλεμβούργιος, ὁ σώσας τὴν Κέρκυραν ἀπὸ τοῦ φαβεροῦ τῆς δουλείας κινδύνου τιμηθεὶς ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τῆς Συγκλήτου τῆς Ἑνετίας δι' ἀνδριάντος, ἔτι φαινομένου ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Κερκύρας, ἐξέδωκεν ὑπὲρ τῶν Ἑβραίων δύο τιμητικὰ ἐγγράφα, ἐν οἷς ἐκθειάζει τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν καθόλου καὶ ἰδιαιτέρως ἐπαινεῖ τὸν Μορδουχάι Μάρδον Μαυρογένην, ὅστις ὑπεριδὼν πάντα κίνδυνον ἠρίστευσε πάντων τῶν λοιπῶν Ἑβραίων. Τὰ γενναῖα τῶν Ἑβραίων κατορθώματα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπειλουμένης Κερκύρας ἐπιβεβαιούνται καὶ ὑπὸ τοῦ ὑπερασπιστοῦ τοῦ Σχυλεμβουργίου, συνταγματάρχου Δημητρίου στρατηγοῦ, Κερκυραίου, ὅστις, ἐν τῇ τῆς πολιορκίας ἐκθέσει, ἦν ἀπύθμενος πρὸς τὸν Πέτρον Γαρζώνην, συγκλητικὸν καὶ ἱστοριογράφον τῆς ἑνετικῆς Πολιτείας, βεβαίως ὅτι ἐκ

¹⁾ Memoria appartenenti alla Storia Civile, Antica e Moderna dell'Isola di Corfù, σελ. 250. Σωζεται ἐν χειρογράφῳ παρὰ τῆς κ. Ἀντωνίης Ροδοστάμης, ἀρχηγῆς τῆς Α. Μ. ἐγγώνης τοῦ ἱστορικοῦ.

τῶν κατοίκων Κερκύρας οἱ Ἑβραῖοι παρέσχον ἐν τῇ πολιορκίᾳ τὰς μεγίστας ὑπηρεσίας ¹⁾. Ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἑβραίων κατοίκων τῆς νήσου ἦτο ἀρκούντως, ὥς ἐρρίθη, πολυάριθμος ἕως ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τῶν Ἀνδηγαυῶν, ἀλλ' οὗτος ἤξησεν ἔτι μᾶλλον ἕνεκα δύο φοβερῶν ἀλλαχού γενομένων κατὰ τῶν ὁμοθρήσκων αὐτῶν καταδιώξεων. Ὅτε Φερδινάνδος ὁ Καθολικὸς καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ἰσαβέλλα ἐξέδωκαν ἐν ἔτει 1493 τὸ ἀξιωματικόν θεσπισμα, δι' οὗ οἱ Ἑβραῖοι τῆς Ἰσπανίας ἀνηλεῶς προεγράφοντο καὶ ἠναγκάζοντο νὰ καταφύγῃσι πρὸς σωτηρίαν εἰς ξένας χώρας, οὐκ ὀλίγαι μετώκησαν εἰς Κέρκυραν ἰσπανικαὶ οἰκογένειαι, αἵτινες καὶ εὐημέρησαν ἐν τῇ νέᾳ αὐτῶν πατρίδι καὶ διετήρησαν μέχρι ἐσχάτων τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν ἐθνικὴν διάλεκτον. Ἀλλὰ μεθ' ἡμίσειαν σχεδὸν ἑκατονταετηρίδα ἦλθεν ἐκ τῆς γείτονος Ἀπουλίας ἀποικία Ἑβραίων ἀσυγκρίτῳ λόγῳ πολυανθρωποτέρη, ἥτις τοσοῦτον ἐπέδρασεν ἐφ' οὗς εὗρεν ἐν τῇ νήσῳ προγενεστέρους Ἑβραίους, ὥστε καὶ τῆς Ἀπουλίας τὴν γλῶσσαν εἰς αὐτοὺς ἐπέβαλεν, ἣν λαλοῦσι μέχρι τοῦ νῦν ἀναμιγνύοντες καὶ λέξεις ἑλληνικὰς καὶ ἀποτελοῦντες οὕτω νόθον τι ἐξάμβλωμα γλώσσης, δύσῃχον καὶ ἀκατάληπτον ἐξ ἴσου πρὸς τε τοὺς Ἰταλοὺς καὶ τοὺς Ἕλληνας. Οἱ Ἑβραῖοι οὗτοι ἦλθον ἐκ τῆς Ἀπουλίας ἐν ᾧ χρόνῳ ἦρχε τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως περιβεβλημένος τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀντιβασιλέως ὁ Δὸν Πέτρος ὁ ἐκ Τολέδου. Ὁ ἄρχων οὗτος, ἀκούων πλείστα κατὰ τῶν Ἑβραίων παράπονα διὰ τὴν ἐπιτηδευσομένην ὑπ' αὐτῶν τοκογλυφίαν, ἔκρινεν εὐλογον νὰ πληροφορήσῃ περὶ τούτου τὸν αὐτοκράτορα, παρ' οὗ καὶ ἔλαβε τὴν ἐπιταγὴν νὰ ἐξώσῃ τοὺς Ἑβραίους παραχρῆμα ἐκ τοῦ βασιλείου ²⁾. Τούτου ἕνεκα μέγα πλῆθος τῶν δυστυχῶν ἐκείνων κατέφυγεν ἐν ἔτει 1540 εἰς Κέρκυραν, ὅπου ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν πρώην φυγαδευθέντων Ἰσπανῶν ἔκτισαν συναγωγὴν, ἥτις πρὸς διακρίσιν τῆς ἀρχαιοτέρας ἑλληνικῆς ὀνομάζεται εἰς-ἔτι ἀπουλική καὶ ἰσπανική· καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης χρονολογεῖται ἡ εἰς Ἰταλοὺς καὶ Ἕλληνας διαίρεσις τῶν Ἑβραίων τῆς Κερκύρας. Ἡ διοργάνωσις τῆς κοινότητος αὐτῶν ἐγένετο κατὰ μίμησιν τῆς χριστιανικῆς, διότι ἐκάστη συναγωγὴ εἶχε δύο συνδίκους (Mamunim), δύο ἐπόπτας καὶ δύο ἐπιτρόπους (Ragnasim)· ἀπετέλει δὲ ἴδιον σῶμα καὶ εἶχεν ἰδιαίτερον συμβούλιον, ὅπερ συνεκαλεῖτο πρὸς διεξαγωγὴν τῶν ἰδίων ὑποθέσεων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῶν συνδίκων· κοινῶν δὲ πραγμάτων προκειμένων, τὰ συμβούλια ἠναῦντο καὶ ἀπὸ κοινοῦ συνεσκέπτοντο. Οἱ σύνδικοι, ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τῶν φρα-

τῶν τῶν συναγωγῶν, οὗς ἐπὶ τούτῳ συνέκλειε κατ' ἔτος ὁ Ἐνετὸς Προγοητὴς εἰς τὰ ἐν τῷ φρουρίῳ μέγαρά αὐτοῦ, ἐφρόντιζον περὶ τῆς διατηρήσεως τῆς ἡσυχίας, συνδιήλαττον τοὺς διαφορομένους καὶ εἶχον ἀγορονομικὰ καθήκοντα. Ἐφείλον δὲ πρὸς τοῦτοις νὰ παρευρίσκωνται ἐν πάσαις ταῖς δημοσίαις τελεταῖς φοροῦντες στολὴν ὁμοίαν τῇ τῶν λοιπῶν χριστιανῶν συνδίκων, ἀλλ' ἐξ ἐρίου καὶ οὐχὶ ἐκ μετάξης ὡς ἡ ἐκείνων, προσέτι δὲ ἄοπλοι καὶ μετὰ βραχείας φενάκης, διότι τὸ ξίφος καὶ ἡ μακρὰ φενάκη ὑπὸ μόνον τῶν χριστιανῶν ἐφοροῦντο. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἐν Κερκύρᾳ ἔζων ἡσύχως καὶ ἀσφαλῶς οἱ Ἑβραῖοι καὶ διετέλουν ἐν καταστάσει πολλῷ βελτίονι τῶν ἄλλων Ἑβραίων τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, δὲν ἠδυνήθησαν ὁμῶς καὶ ἐνταῦθα ν' ἀποφύγῃσι τοὺς διωγμοὺς τῆς τότε θρησκευτικῆς μισσαλλοδοξίας, ἥτις ἐξεγειρομένη κατὰ καιροὺς προσκάλει ἄδικα καὶ ὕβριστικά κατ' αὐτῶν διατάγματα, ἅτινα νῦν ἀναγινώσκοντες ἀποροῦμεν ἐὰν ἀρμόζει μᾶλλον νὰ θρηνῶμεν τὴν πονηρίαν τῶν χρόνων ἐκείνων ἢ νὰ αἰσχυνώμεθα διὰ τὰς παρεκτροπὰς τῶν πατέρων ἡμῶν. Ἐν ἔτει 1406 οἱ Κέρκυραῖοι ἐπεμψαν τὸν Περόττον Ἀλταβίλλαν καὶ Τζέλλον Δὲ Πάζε (de Pace) καὶ ἄλλους τινὰς εὐπατρίδας πρέσβεις εἰς Ἐνετίαν ἵνα παρὰ τοῦ Δουκὸς αἰτήσωσι διαφοροὺς ὑπὲρ τῆς πόλεως παραχωρήσεις, αἵτινες εἰσέτι ἀναγινώσκονται ἐν τῇ μεγάλῃ βίβλῳ τῶν προνομίων τῆς Κερκύρας τῇ σωζομένῃ ἐν τῷ ἀρχαιοφυλακείῳ. Μεταξὺ δὲ τῶν τότε ἀπευθυνομένων αἰτήσεων συναριθμεῖται καὶ ἰδιαίτερα τις, τοσοῦτον σκληρὰ ὅσον καὶ παράδοξος, de Iudæis Iapidandis ³⁾. Ἡ συνετὴ τῆς Ἐνετίας κυβέρνησις δὲν συνήνεσεν, ὥς ἦτο φυσικόν, εἰς τὴν ἀπάνθρωπον ταύτην ἀπαίτησιν, ἀλλὰ μὴ θέλουσα νὰ δυσχεραίνηται τοὺς προσφιλεῖς αὐτῇ ὑπηκόους, τότε πρῶτον πέμψαντας πρέσβεις εἰς Ἐνετίαν μετὰ τὴν γενομένην τῆς νήσου παράδοσιν, ἐκόλασέ πως τὴν ἀπαιτουμένην ὑπὸ τῶν εὐγενῶν πρέσβων ἀγενῆ τῶν Ἑβραίων λιθοβολίαν κελεύσασα νὰ φέρωσιν οὗτοι τοῦ λοιποῦ ἐν ὁ κίτρινον ἐν τῷ στήθει, ἔχον τὸ μέγεθος μεγάλου ἄρτου, ἵνα διακρίνεται τῶν χριστιανῶν, εἰ δὲ μὴ νὰ τελῶσι κατ' ἔτος τριακόσια χρυσὰ δουκάτα τῇ Πολιτείᾳ τῆς Ἐνετίας. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον καὶ τῇ ἐπιμόνῳ αἰτήσει τῶν αὐτῶν φιλοχρίστων πρέσβων αὐστηρῶς ἀπηγορεύθη τοῖς Ἑβραίοις ἡ κατοχὴ καὶ ἡ ἀπόκτησις παντὸς ἀκινήτου κτήματος, διετῆς δὲ προθεσμία παρεχωρήθη αὐτοῖς, ἵνα ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἐκποιήσωσιν ὅσους εἶχον ἀγροὺς καὶ ἀμπέλους καὶ κήπους καὶ κτήματα εἴτε ἐν τῇ νήσῳ, εἴτε ἐν τῇ παρεκκειμένη στερεᾷ ἐπὶ ποινῇ δημεύσεως ἐάν τις παρέβαινε τὴν εἰρημένην διάταξιν. Εἰς μάτην οἱ Ἑβραῖοι, πέμψαντες καὶ αὐτοὶ τοὺς ἰδίους συνδίκους

¹⁾ Giornale di Legislazione, Giurisprudenza, Letteratura κατὰ Corfù, 1846. Τόμ. Β', σ. 86.

²⁾ Giannone: Ist. di Napoli, B. 32, K. 4.

³⁾ Bolla d'oro della magnifica città di Corfù, σ. 4.

εἰς Ἑνετίαν, προσεπάθησαν νὰ μεταβάλωσι τὴν σκληρὰν ταύτην ἀπόφασιν. Ἡ Πολιτεία τῆς Ἑνετίας οὐ μόνον ἐνέμεινε τοῖς πρώην δεδογμένοις, ἀλλ' ὀψιαιτέρον ἠνάγκασε καὶ πάσας τὰς Ἑβραίδας νὰ φέρωσι καὶ αὐταὶ περὶ τὴν κεφαλὴν κίτρινον κάλυμμα ἐπὶ ποινὴν τριακοσίων ὡσαύτως δουκᾶτων εἰ μὴ ἐξετέλουν τὴν ἐπιταγὴν.

Ἡ μισαλλοδοξία, πρὸς τὸ παμφάγον πῦρ ὁμοιάζουσα τότε μόνον καταπαύει τὴν φθοροποιὸν αὐτῆς ἐνέργειαν, ὅτε πέριξ αὐτῆς οὐδὲν ἄλλο πρὸς καταστροφὴν ἀπαντᾷ, ὅθεν οὐδὲν τὸ παράδοξον ἐὰν οἱ ταλαίπωροι Ἑβραῖοι, καίτοι κωλυόμενοι τοῦ ἀγοράζειν καὶ αὐτὰ τὰ τρόφιμα ἐν τῇ δημοσίᾳ ἀγορᾷ, τοῦ ἀντλεῖν τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν δημοσίων φρεάτων¹⁾, καὶ τοὶ ἀδίκως ἀργυρολογούμενοι, καὶ ἀπειλούμενοι καὶ ὑβριζόμενοι, δὲν ἠδύναντο ἐν ὅσῳ ὑπῆρχον ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, νὰ κορέσωσι τὸ ἄγριον μῖσος, ὅπερ κατ' αὐτῶν ἔτρεφον πολλοὶ τῶν ἀξιούντων ὅτι εἰσὶν ὀπαδοὶ τῆς θρησκείας τοῦ πρᾶου καὶ ταπεινοῦ τὴν καρδίαν Ναζωραίου.

Ὅτε πρὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεως τῆς 15^{ης} ἑκατονταετηρίδος ἡ πόλις τῆς Κερκύρας ἔκειτο εἰσέτι ἐν τῷ παλαιῷ φρουρίῳ, ἡ δὲ νῦν πόλις ἐθεωρεῖτο ὡς προάστιον, καὶ διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο *Ἐξωπόλιον Κορυφῶν*, οἱ Ἑβραῖοι κατῴκουν πάντες κεχωρισμένοι ἀπὸ τῶν χριστιανῶν, καὶ ἡ Ἑβραϊκὴ συνοικία περιορίζετο εἰς τὸ Ἰουδαϊκὸν ὄρος, τὸ χυδαῖστὶ λεγόμενον *Βρησ-δοῦρα*, ὅπερ, ἀρχόμενον ἀπὸ τῶν ἐπιθλασσίων τειχῶν, περιελάμβανε τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς πόλεως, ὅπου νῦν κεῖνται οἱ ναοὶ τῆς Ἱεραγίας Θεοτόκου τῆς Ἀντιβουνηωτίσσης, τῆς Ἱεραγίας Θεοτόκου τῆς Κρεμαστῆς, τοῦ Ταξιάρχου, τοῦ Παντοκράτορος καὶ τοῦ ἁγ. Νικολάου²⁾. Ἐπειδὴ δὲ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 15^{ης} ἑκατονταετηρίδος ἠνάγκασαν οἱ Ἑνετοὶ τοὺς Ἑβραῖους νὰ κατεδαφίσωσι τὰς οἰκίας αὐτῶν ἵνα ἐγείρῳσιν αὐτόθι ἐπιτειχίσματα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως, οἱ Ἑβραῖοι ἐξῆλθον ἐκ τοῦ ὠρισμένου χώρου καὶ δισπάρησαν πολλαχόσε, κατοικήσαντες μεταξὺ τῶν χριστιανῶν, καὶ δὴ καὶ παρὰ τοῖς ἱεροῖς ναοῖς. Ἡ ἀνάμιξις αὐτῶν τῶν Ἑβραίων μετὰ τῶν λοιπῶν κατοίκων τῆς νήσου μεγάλως ἐσκανδάλισε τὰς ψυχὰς τῶν φιλευσεβῶν χριστιανῶν, οἵτινες ἀφόρητον ἠγούμενοι τὸ πρᾶγμα ἐπεμψαν ἐν ἔτει 1524 εἰς Ἑνετίαν τὸν Βαπτιστὴν Πατριτῆ καὶ τὸν Ἰωάννην Ἀδράμην, εὐπατρίδας τῆς νήσου, ἵνα σὺν πολλοῖς καὶ ἄλλοις αἰτήσωσι παρὰ τοῦ Δουκὸς τὸν περιορισμὸν τῶν Ἑβραίων εἰς κεχωρισμένον καὶ ἰδιαιτέρον χῶρον ὡς τὸ πάλαι. Ἡ ἑνετικὴ Πολιτεία, προθύμως συναινέσασα εἰς τὴν

αἴτησιν τῶν Κερκυραίων πρέσβων, ἐκέλευσεν ἀμέσως τὸν ἐν Κερκύρᾳ Ἑνετὸν προνοητὴν νὰ περιορίσῃ τοὺς Ἑβραίους εἰς τόπον ὑπ' αὐτῆς ὑποδειχθέντα, ὅπου ἠδύναντο τοῦ λοιποῦ νὰ ζῶσι καλῶς τε καὶ ἀσφαλῶς³⁾. Ἀλλ' αὕτη ἡ δουκικὴ διάταξις ἔμεινε πάντῃ ἀνεκτέλεστος ἐπὶ μεγάλη λύπη τῶν Κερκυραίων· ὅθεν ἐν ἔτει 1532 ἐπέμφθησαν ἄλλοι δύο τῶν προκρίτων τῆς νήσου εἰς Ἑνετίαν, ὁ Οὐαλιτέρος Μορέλλος καὶ ὁ Γεώργιος Λάντσας, ἵν' ἀπαιτήσωσιν οὐ μόνον τὴν ἐκτέλεσιν τῆς εἰρημένης διατάξεως, ἀλλὰ καὶ ν' ἀπαγορευθῇ τοῦ λοιποῦ τοῖς Ἑβραίοις ἡ μίσθωσις οἰκοῦδῆποτε ἀκινήτου κτήματος. Ἡ ἑνετικὴ Πολιτεία, πάντοτε χαριζομένη ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν Κερκυραίων, παρεχώρησεν ἀσμένως τὰ αἰτηθέντα, ἀλλὰ καὶ αἱ περὶ τοῦτου γινόμεναι τότε δουκικαὶ διατάξεις ἔμειναν ὡσαύτως ἀνεκτέλεστοι, ἵσως διότι ἀντέστησαν εἰς αὐτάς οἱ Ἑβραῖοι, οἵτινες διέμεινον ἔτι ἐν ταῖς συνήθεσιν αὐτῶν κατοικίαις καὶ ἐν ἔτει 1562, καθ' ὃν χρόνον μετὰ μακρὰν ἀντιλογίαν τῶν Ἑβραίων συνδίκων γενομένην ἐνώπιον τοῦ Ἑνετοῦ *Προνοητοῦ*, ἀπεφασίσθη ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ὤφειλον νὰ κατοικῶσιν ἐν τῷ χώρῳ τῷ αὐτοῖς ὠρισμένῳ ὑπὸ τῶν χριστιανῶν συνδίκων, τουτέστιν ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἱεραγίας Θεοτόκου τῆς Ὁδηγητρίας καὶ ἐπέκεινα, περιβαλλόντες ἑαυτοὺς δι' ὑψηλῶν τειχῶν⁴⁾. Τίνι τρόπῳ κατῴρθωσάν τινες τῶν Ἑβραίων νὰ μὴ ἐκτελέσωσι τὴν ἐκδοθεῖσαν τότε τοῦ *Προνοητοῦ* ἀπόφασιν, ἀλλὰ νὰ κατοικῶσιν ἔτι δισπαρμένοι, οἱ μὲν ἐν τῷ φρουρίῳ, οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει ὅπου καὶ ἂν ἐβούλοντο, ἀγνοοῦμεν· γινώσκωμεν ὁμῶς ὅτι οἱ χριστιανοὶ, βαρέως φέροντες τὴν παρακοὴν τῶν Ἑβραίων, ἐπεμψαν καὶ πάλιν πρέσβεις εἰς Ἑνετίαν ἐν ἔτει 1592 τοὺς εὐπατρίδας Φίλιππον Καρτάνον καὶ Ἀνδρέαν Φιομάχον ἵν' ἀπαιτήσωσι τὴν ἐκτέλεσιν τῶν γενομένων κατὰ τῶν Ἑβραίων παραχωρήσεων⁵⁾, ἀλλὰ μόλις τῷ 1622 ἐξεδόθη αὐστηρὸν ἀποτελεσματικὸν, ὡς φαίνεται, θέσπισμα, δι' οὗ οἱ Ἑβραῖοι προσετάττοντο νὰ κατοικῶσι τοῦ λοιποῦ ἠνωμένοι ἐν ᾗ διακένουσι νῦν συνοικίᾳ, καὶ νὰ μὴ ἐξέρχωνται ἐξ αὐτῆς ἵνα μεταβῶσιν εἰς τοὺς ἀγροὺς ἄνευ προηγουμένης ἐγγράφου ἀδείας τοῦ *Βατλου* καὶ τοῦ *Προνοητοῦ* τῆς νήσου. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον ἀπηγορεύθη εἰς αὐτοὺς πᾶσα ἐξωτερικὴ λατρεία καὶ ἡ μίσθωσις οἰκοῦδῆποτε κινητοῦ κτήματος, ἐξαριουμένης τῆς οἰκίας ἐν ᾗ ἔμελλον νὰ κατοικῶσιν.

Ἀλλ' ὡς ἐὰν μὴ ἤρκουν αἱ μνημονευθεῖσαι καταπιέσεις αὗται ἵνα κορέσωσι καὶ αὐτὰ τὰ ἀγριώτερα

¹⁾ Stampa dei Priori degli Intervenienti di Corfù contro li capi dell'Università degli'Ebrei di Corfù, p. 30—32.

²⁾ Ἀληθὲς ἔκθεσις περὶ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ θαυματουργοῦ λειψάνου τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος παρὰ Ν. τοῦ Βουλγάρου, σ. 21.

³⁾ Chel sili provisto de habitatione adesso Hebrei in uno loco dicto Catto pero, che è dalla banda del Turion del armiraglio, ove starano bene uniti et securi. B e l l a d' o r o, σ. 40.

⁴⁾ Stampa κτλ. σ. 44.

⁵⁾ M a r m o r a: Istor. di Corfù, σ. 370.

πάθη, οἱ χριστιανοὶ ἐπενόουν νέας πάντοτε πρὸς ὕβριν καὶ βλάβην τῶν Ἑβραίων καταδιώξεις. Εὐρίσκοντο δέ τινες τοσοῦτον μοχθηροὶ τὴν φύσιν, ὥστε νυκτὸς ἐρχόμενοι εἰς τὰ τῶν Ἑβραίων κοιμητήρια ἀνέσκαπτον τὰ τῶν τάφων καὶ μυρίας διέπραττον κατ' αὐτῶν ὕβρεις καὶ ἀπηνθρωπίας. Ἡ ἐνετικὴ Πολιτεία, μαθοῦσα τὸ πρᾶγμα, προσεκήρυξεν ἐν ἔτει 1614 ὅτι ἤθελεν ἐπιβάλλει αὐστηροτάτας ποινὰς εἰς τοὺς φωρωμένους ἐνόχους τοῦ στυγεροῦ τούτου κακουργήματος, καὶ ἡ αὐστηρότης τῆς ποινῆς ἐμετρίασεν ἐν μέρει τὴν τολμήν τῶν προπετῶν, ἀλλὰ, πύσαντες οὗτοι νὰ ἐφυβρίζωσι τοὺς νεκροὺς, ἤρχισαν νὰ ἐνοχλῶσιν ἡμέραν καὶ νύκτα τοὺς ζῶντας, προπηλακίζοντες αὐτοὺς, ἀναγκάζοντες τοὺς παῖδας αὐτῶν εἰς βανχουσιτάτας ἐργασίας, ἀποτείνοντες λόγους αἰσχροὺς καὶ ὕβριστικούς εἰς ὅσας Ἑβραίας ἀπῆντων καθ' ὁδόν, καὶ τέλος βυβδίζοντες ἢ ἀπειλοῦντες θάνατον ἐάν τις τῶν Ἑβραίων μετέδωκε χάριν ἰδίων ὑποθέσεων εἰς τοὺς ἀγροὺς⁴⁾.

Γνωστὸν ἐστὶ τοῖς πᾶσιν ὁπόσον σταθερῶς ἐμμένουσιν οἱ Ἑβραῖοι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν προγόνων αὐτῶν καὶ ὁπόσον δυσκόλως ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ὅθεν οὐδὲν θαυμαστὸν ἐάν καὶ ἐν Κερκύρᾳ ὀλίγοι προσήλυτοι λόγου ἄξιοι μνημονεύωνται. Ἀλλὰ, περὶ τούτου συμπεσόντος τοῦ λόγου, οὐχὶ ἀνάρμοστον ἴσως νὰ διηγηθῶμεν ἐνταῦθα ἐν ἐπιμέτρῳ τῶν εἰρημένων συμβάντι, ὅπερ ἔλαβε χώραν ἐν Κερκύρᾳ ἐν ἔτει 1776 κατὰ τὴν δεκάτην ἐβδόμην καὶ ὀγδόην ἡμέραν τοῦ Ἀπριλίου μηνός, καὶ ὅπερ ζωηρῶς εἰσέτι διατηρήθη ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ λαοῦ, παραλαβόντος αὐτὸ ἐκ παραδόσεως ἀπὸ τῶν προγενεστέρων γενεῶν. Μεταξὺ τῶν τότε ἐπιστημοτέρων ἐν Κερκύρᾳ ἑβραϊκῶν οἰκῶν ἐπείχεν ὁμολογουμένως τὴν πρωτίστην τάξιν ὁ τοῦ μεγαλεμπόρου Βιδάντε. Τὰ πολυάριθμα μέλη τὰ συγκροτοῦντα τὸν οἶκον τοῦτον, εἰς τὴν ἐμπορίαν ἐπιδοθέντα, ἐξέτειναν τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτῶν οὐ μόνον ἐκτὸς τῆς νήσου, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ τοῦ ἐνετικοῦ κράτους, εἰς τρόπον ὥστε κατέστησαν ἐν πάσῃ σχεδὸν τῇ Εὐρώπῃ γνωστά. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς ἀκηδίας καὶ ἀδρανείας τῶν λοιπῶν ἐν Κερκύρᾳ πολιτῶν κατώρθωσαν ταῦτα ἐν οὐ μακρῷ χρόνῳ νὰ ἐλκύσωσιν εἰς ἑαυτὰ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἐν τῇ νήσῳ κυκλοφορούντων χρημάτων καὶ νῦξανον ὁσημέραι κατὰ τὰ πλούτη καὶ τὴν δύναμιν. Ἐν τῷ τοῦ Βιδάντε ὁ ἐμπορικὸς οἶκος διετέλει ἐν ἀνθρωπιάτῃ καταστάσει νέος τις ὀρθόδοξος ὀνόματι Σπυρίδων, ἔλκων τὸ γένος ἐκ τῆς περιφανοῦς κερκυραϊκῆς οἰκογενείας τῶν κομήτων Βουλγάρων, — ἥτις ὡς γνωστὸν, ἔχει τὸ

πατρωνικὸν δικαίωμα ἐπὶ τοῦ θαυματουργοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος, — υἱὸς δὲ τοῦ ἐφημερίου τῆς τοῦ ἁγίου ἐκκλησίας Ἰωάννου Βαπτιστοῦ Βουλγάρων, περιπαθῶς ἠράσθη τῆς Ῥαχὴλ, περικαλλοῦς νεάνιδος ἐκκαιδεκαετοῦς, θυγατρὸς τοῦ Ἑβραίου Μαϊμὸν Βιδάντε, ἣν ὁ πατὴρ ἐσκόπευε νὰ νυμφεύσῃ μετὰ ὁμοθρήσκου νέου, ὃν ἡ κόρη ἐκθύμως ἀπεσρέφετο. Ὁ Σπυρίδων Βούλγαρις, παρκαμύθημα τοῦ δεινοῦ αὐτοῦ ἐρωτος ζητῶν, ἐπεισε διὰ χρημάτων τὸν καθ' ἑκάστην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Βιδάντε φοιτῶντα καμωτὴν καὶ δι' αὐτοῦ ἐξέφρασε πρὸς τὴν Ἑβραίαν νεάνίδα τὸ ἐρωτικὸν αὐτοῦ πάθος. Βλέπων δὲ ὅτι τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ ἀντημεῖδοντο ὑπὸ τῆς ἀπαλόφρονος Ῥαχὴλ, ἐθάρρηνεν ἔτι μᾶλλον καὶ, δωροδοκήσας δύο ἐν τῇ οἰκίᾳ θεράποντας τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος, ἐπεσκέπτετο κρυφίως διὰ νυκτὸς τὴν ἀπερίσκεπτον νέαν, εἰσαγόμενος διὰ πλαγίας θύρας κατωγείου τινός, ἐσωτερικὴν κοινωνίαν ἔχοντας μετὰ τῆς λοιπῆς οἰκίας. Ἡ θερμότης τῆς νεανικῆς ἡλικίας, αἱ τιμαὶ καὶ τῆς κομῆσεως ὁ τίτλος, ὧν ἔμελλε ν' ἀπολαύσῃ εἰς γάμον ἐρχομένη μετὰ τοῦ χριστιανοῦ ἐραστοῦ, ἡ ἀποστροφή πρὸς τὸν προτεινόμενον αὐτῇ ὁμόδοξον σύζυγον, αἱ συνεχεῖς καὶ πειστικαὶ τοῦ κόμητος παρακινήσεις ἐπεισαν ἐπὶ τέλους τὴν ἐρώσαν Ῥαχὴλ νὰ δραπετεύσῃ ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας, ἵνα τὸν χριστιανισμὸν ἀσπασθεῖται νομίμως μετὰ τοῦ ἐραστοῦ συζευχθῇ. Ἀφ' οὗ εἶδεν ὁ κόμης ὅτι ἡ Ῥαχὴλ ἦτο ἤδη πεπεισμένη καὶ πρόθυμος ν' ἀκολουθήσῃ αὐτὸν ὅποιδῆποτε, ἐμπιστεύεται τὸ πρᾶγμα εἰς πιστοὺς τινὰς φίλους, καὶ ἀρωγὴν παρ' αὐτῶν ζητήσας προδιατίθησι καὶ παρασκευάζει μετ' αὐτῶν τὰ τοῦ δραστοῦ, ὀρισθέντος εἰς τὴν νύκτα τῆς δεκάτης ἐβδόμης Ἀπριλίου. Ἐλθούσης δὲ τῆς συντεθειμένης ἡμέρας, οἱ δύο ὑπνέται, οἱ διὰ χρημάτων διαφθαρέντες, δίδουσιν ὑπνωτικὸν φάρμακον εἰς τοὺς οἰκοδεσπότας καὶ ἀνοικτὴν ἀφίνουσι τὴν πλαγίαν θύραν, ἵνα εἰσέλθωσι δι' αὐτῆς οἱ συνωμῶται τοῦ κόμητος. Ἄμει δὲ τῇ νυκτὶ θορύβου ἀκουσθέντος ἐν τῷ κατωγείῳ, ὁ οἰκοδεσπότης ἐπιφορτίζει τοὺς ὑπνέτας νὰ μάθωσι τί συμβαίνει· καταβὰς δὲ πρὸς τοῦτο εἰς τῶν δύο συνειδότην ὑπηρετῶν ἐπιπλήττει τοὺς αὐτόθι κρυπτομένους συνενόχους τῆς συνωμοσίας καὶ παραγγέλλει αὐτοῖς ἄκραν σιωπὴν, εἴτα δὲ ἀνελθὼν διηγείται ψευδῶς ὅτι ὁ θόρυβος προήρχετο ἐξ ἀνθρώπων οἰνοφλόγων, οἵτινες διαββαίνοντες ἐσπρωξαν τὴν θύραν τοῦ κατωγείου. Τότε οὐδὲν ὑποπτεύοντες οἱ οἰκοδεσπότης κατακλίνονται καὶ ἀμέριμνοι παραδίδονται εἰς τὸν ὕπνον. Προϊούσης δὲ τῆς νυκτὸς Γερμανὸς ὑπνέτης, ἀμέτοχος τῆς συνωμοσίας ἀναστὰς ἐκ τοῦ ὕπνου βλέπει ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐπὶ τὰ ξένους ἀνθρώπους, οὓς δὲν ἠδυνήθη νὰ διακρίνῃ, σβέσαντας εὐθέως τὰ φῶτα. Περιδεῆς ἐκ τούτου γενό-

⁴⁾ Βιβλιάριον, ἐκ περιγεμνητοῦ χάρτου, περιέχον διάφορα ὑπὲρ τῶν Ἑβραίων ἐνετικὰ διατάγματα καὶ σωζόμενον περὶ τῷ κ. Ν. Λάμπρῳ.

μενος τρέχει ἐν τάχει ὁ πιστὸς ὑπηρέτης εἰς τὸν γνωστὸν θάλαμνον τῶν κυρίων καὶ εὐρίσκει τούτους ὑπὸ βαθυτάτου ὕπνου κατεχομένους. Εἰς μάτην φωνάζει, εἰς μάτην ἐκτινάσσει αὐτοὺς ἵν' ἀφυπνώσωσιν. Ὁ ὕπνος ἐπέκειτο λίαν βαρὺς ἐπὶ τῶν βλεφάρων αὐτῶν, ἐν ᾧ χρόνῳ ἡ προσφιλέα αὐτῶν θυγάτηρ ἀπήγετο διὰ παντὸς ἐκ τῆς πατρικῆς ἐστίας. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους, μετὰ πολλὰς καὶ μεγάλας τοῦ Γερμανοῦ προσπάθειάς, ἀποσείσαντες τὸν ὕπνον οἱ δυστυχεῖς ἐκείνοι γονεῖς περιτρέχουσιν ἔντρομοι τὴν οἰκίαν καὶ μὴ εὐρόντες τὴν ἀγαπητὴν Ῥαχήλ ἐννοοῦσι τὴν καταλαβούσαν αὐτοὺς συμφορὰν καὶ πικρῶς κλαίουσι τὸ ἀπολεσθὲν αὐτῶν τέκνον.

Ἀνώνυμός τις καὶ σύγχρονος Ἑβραῖος, ὅστις ἴσως κατ' ἐντολὴν τῶν ἐνετικῶν ἀρχῶν, ἐποίησε μικρὰν τοῦ συμβάντος τούτου ἐκθεσιν, βρέως φέρων τὴν γενομένην τοῖς Ἑβραίοις ὕβριν, περιγράφει διὰ τῶν σκοτεινοτέρων χρωμάτων τὴν τότε κοινωνίαν τῆς Κερκύρας καὶ πρὸ πάντων ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἀρχόντων, οὓς παρίστησιν ὡς διεφθαρμένους, ἀδρανεῖς καὶ φατριεστικούς. Κατ' αὐτὸν, ὁ κόμης Σπυρίδων, ἀρπάσας τὴν ὥραιαν καὶ πλουσίαν Ἑβραίδα, δὲν ἐπνέετο ὑπὸ εὐγενοῦς καὶ εἰλικρινοῦς ὑπὲρ τῆς κόρης αἰσθημάτων, ἀλλ' ἐκινεῖτο ὑπὸ ἀπλήστου ἐρασιχρηματίας, διότι πρὸ τῆς τοῦ δρασμοῦ ἐκτελέσεως ἐπὶ πολλὰς καὶ συνεχεῖς ἡμέρας ὑφῆρει διὰ νυκτὸς ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Βιβιάντε καὶ ἐμπορεύματα καὶ σκεύη πολύτιμα καὶ παντοῖα ὑφάσματα, κατὰ δὲ τὴν ἀπαγωγὴν τῆς Ῥαχήλ ἀπεκόμισε καὶ πάντα τὰ κειμήλια αὐτῆς, τέ καὶ τῆς μητρὸς. Ἦτο δὲ, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ αὐτοῦ Ἑβραίου ἀφηγητοῦ, τοσοῦτον ἀσεβείας καὶ ἀπιστοσύνης κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης ἐβδομάδος κατεδρόχθισε τρία πινάκια ἀνθογάλακτος καὶ, μὴ ἔχων πῶς νὰ πληρώσῃ τὸν πωλητὴν, κατήνεγκεν αὐτῷ τρία τραύματα ἐξ ὧν τὸ ἐν θανατηφόρον. Εἰς ταῦτα δὲ προστίθουσιν ὁ Ἑβραῖος, ὅτι, ἐν ᾧ διὰ νυκτὸς ἐφοίτα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Βιβιάντε καὶ εἶχεν ἐρωτικὰς μετ' αὐτῆς σχέσεις, ἐν καιρῷ ἡμέρας ἀναφανδὸν μετέδιδαν εἰς τὴν οἰκίαν ἄλλης κόρης, θυγατρὸς πτωχοῦ ἱερέως, ἣν ὁ κόμης ὑπεσχέθη νὰ νυμφευθῇ προλαβὼν καὶ ἑκτὸν πεντήκοντα χρυσίλους λόγῳ προικῆς.

Ἐν τσοῦτῳ ἡ νέε Ῥαχήλ, ἀπχθεῖσα ἐκ τῆς πατρικῆς ἐστίας, περιεφέρετο ὑπὸ τοῦ κόμητος καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἀπὸ οἴκου εἰς οἶκον, ἵνα ματαιωθῶσιν οὕτως αἱ ἐρευναι τῶν ἐνετικῶν ἀρχῶν, αἵτινες πληροφορηθεῖσαι περὶ τοῦ πράγματος ἠθέλησαν νὰ μεσολαβήσωσι χάριν τῆς δικαιοσύνης. Ἀλλὰ διαδοθείσης εἰς τὴν πόλιν τῆς ἀγγελίας ὅτι ἡ κόρη τοῦ πλουσιωτέρου καὶ ἐπισημοτέρου τῶν Ἑβραίων ἐμπόρων συγκατένευσε ν' ἀσπασθῇ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἀλλ' ἐκωλύετο ὑπὸ τῶν ἐνετικῶν ἀρχῶν, ὁ

λαὸς ἐθεώρησε τὴν ἐρθοδοξίαν κινδυνεύουσαν καὶ προσβεβλημένην, ὅθεν συνέβρευσεν πανταχόθεν πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἀπειλουμένης προσηλύτου, ἥτις ἐν τῷ μέσῳ πλήθους ἀπείρου ὠδηγήθη εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἱεραγίας Θεοτόκου τῆς Ἀντιβουნიωτίσσης, ὅπου ἔμελλε ν' ἀνακκινίσῃ αὐτὴν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ὁ γέρων Σακελλάριος Χαλικιόπουλος. Τρεῖς ἐπέμφθησαν στρατιῶται ἵνα διασχίσωσι τὰ πλήθη καὶ καταλάβωσι τὴν κόρην, καὶ τρεῖς μανιωθῶς ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν πολιτῶν, οὓς ἐτι μᾶλλον ἐξήψεν ἡ φωνὴ τοῦ ἐφημερίου τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος καὶ πατρὸς τοῦ μελλονύμφου, προσκαλέσαντος τοὺς ὀρθόδοξους χριστιανοὺς νὰ λάβωσιν ὑπὲρ πίστεως τὰ ὅπλα. Παράφρον δὲ τότε γινόμενον τὸ πλῆθος ἐκ τῆς χαρᾶς δι' ὅσα ὑπερενίκησε κωλύματα, ἀπήτησε νὰ τελεσθῶσιν ἐν τῷ ἅμα τὰ μυστήρια τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ γάμου. Τούτων δὲ τελεσθέντων ἐν ὄψει σχεδὸν αὐτῆς τῆς ἐνόπλου δυνάμεως, μὴ τολμώσης ν' ἀντιστῇ εἰς τὰ πραττόμενα, οἱ νεόνυμφοι ἐκομίσθησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κόμητος Βουλγάρεως ἔχοντες ἑκατέρωθεν ἄνδρας γυμνά φέροντας τὰ ξίφη καὶ παρακολουθούμενοι ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐπευφημοῦντος καὶ μυρίας εὐχὰς ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας αὐτῶν εἰς οὐρανὸν ἀναπέμποντος ¹⁾).

Τοιαύτη ἐν συνόψει ὑπὸ τῶν ἐν Κερκύρᾳ Ἑβραίων ἡ κατάστασις ἐπὶ Ἑνετοκρατίας· μετὰ δὲ τὴν ἔλευσιν τῶν δημοκρατικῶν Γάλλων οἱ Ἑβραῖοι ἀπήλαυσαν παντὸς ἀνεξαιρέτως πολιτικοῦ δικαιώματος καὶ ὁ βασιδίνος ἐτέθη ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν δύο ἄλλων ἐν τῇ νήσῳ πρεσβευομένων θρησκευμάτων. Ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας ἀπώλεσαν καὶ πάλιν τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλογέως καὶ ἐκλογίμου, καὶ ἀπηγορεύθη αὐτοῖς τὸ μετέρχεσθαι τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα ἐν τοῖς δικαστηρίοις. Μόνον μετὰ τὴν ἐνωσιν τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ὅτε πᾶσα διάκρισις καὶ πᾶς φραγμὸς μεταξὺ πολιτῶν διαφόρων θρησκευμάτων ἀφῆρέθη, ἀνέκτησαν οἱ Ἑβραῖοι πάντα τὰ πολιτικὰ δικαιώματα. Εἶθε δὲ τοῦ πολυτίμου τούτου προνομίου νὰ ποιῶσιν ἐν τῷ μέλλοντι χρῆσιν τοιαύτην, ἥτις νὰ ᾖ ἰδίᾳ μὲν ὠφέλιμος πρὸς Κέρκυραν, καθόλου δὲ σύμφωνος πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς πόθους τῆς ὅλης Ἑλλάδος ²⁾).

I. A. ΡΩΜΑΝΟΣ.

¹⁾ Πρὸς ἱστορίαν Ἑβραϊοπούλας τῆς Μαρκάδας. Ἐν Βενετίᾳ 1830.

²⁾ Ἐκ τοῦ νεωστὶ ἐκδοθέντος Ἀττικῷ ἡμερολογίῳ τοῦ κ. Βιρηνάου Ἀσπασίου, πολλὰ καὶ ἀξιόλογα περιέχοντος. Διόρθου δὲ ἐν σελ. 120 τὸ «πρωτηγωνίσται» εἰς «ἐπρωταγωνίστη». Σ. Π.